

Красный – гнев (13 чел.), страсть (8 чел.), любовь (20 чел.);
Зелёный – радость (15 чел.), спокойствие (23 чел.);
Голубой – легкость (36 чел.);
Белый – чистота (40 чел.), свобода (24 чел.).

Учащиеся предпочитают следующие цвета: черный (38 чел.), розовый (25 чел.), зелёный (7 чел.), серый (16 чел.), синий (11 чел.), бордовый (13 чел.).

Цвета, которые, по мнению учащихся, наиболее точно отражают их внутреннее состояние в трудные времена: темно-синий (4 чел.), черный (45 чел.), коричневый (14 чел.), серый (27 чел.), фиолетовый (2 чел.).

Какой цвет учащиеся ассоциируют с моментами радости в их жизни: жёлтый (29 чел.), белый (18 чел.), зелёный (6 чел.), розовый (16 чел.), голубой (14 чел.).

Подводя итоги анкетирования, можно сказать, что большинство цветов имеют схожесть в ассоциациях у автора и современной молодёжи. А также заметно влияние окружающей среды и различных факторов на эмоциональную окраску и психическое состояние людей.

Цвет в поэзии С.А. Есенина играет важную роль как символ, передающий эмоциональное состояние лирического героя и отражающий его внутренний мир. Каждый цвет имеет свои ассоциации и значения, что позволяет глубже понять настроение и философские идеи поэта. Цвета в стихах С.А. Есенина не только выполняют символическую функцию, но и служат для создания эстетического эффекта, усиливая музыкальность и ритм его поэзии.

Заключение. Таким образом, значение цвета в стихах С.А. Есенина многогранно и многозначно, что делает его творчество богатым для анализа. Цвета помогают раскрыть глубину его художественного мира и эмоциональную палитру, что делает поэзию Есенина актуальной и значимой на протяжении многих лет.

1. Есенин, С.А. Полное собрание сочинений. В 7-ми томах. / С.А. Есенин. – М., «Наука» – «Голос», 1995. – 672 с.
2. Кошечкин, С.П. О Есенине / С.П. Кошечкин. – М.: Художественная литература, 2016. – 320 с.
3. Русская литература: учеб. пособие для 10 класса учреждений общего среднего образования с белорусским и русским языками обучения / С.Н. Захарова, В. А. Капцев, Г. М. Чепелева [и др.]; под общ. ред. / С.Н. Захаровой. – Минск: Национальный институт образования, 2019. – 198 с.

АСАБЛІВАСЦІ РЭПРЭЗЕНТАЦЫІ ВОБРАЗА ЦМОКА-СПАКУШАЛЬНІКА Ў АЙЧЫННАЙ МАСТАЦКАЙ ТРАДЫЦЫІ

Вялічка К.Э.,

*магістрантка 1 года навучання ВДУ імя П.М. Машэрава, г. Віцебск, Рэспубліка Беларусь
Навуковы кіраўнік – Падстаўленка В.Ф., канд. філал. навук, дацэнт*

Ключавыя словы. Мастацкая традыцыя, сюжэт, спакушэнне, трансфармацыя, цмок.
Keywords. Artistic tradition, plot, seduction, transformation, dragon.

У беларускай мастацкай традыцыі важнае значэнне адводзіцца вобразу цмока. Названы міфалагічны персанаж часцей за ўсё функцыянуе ў двух асноўных сюжэтах – змеяборства і спакушэнне. Кожны з іх мае свае карані і асаблівасці, таму раскрывае розныя аспекты беларускай аксіялогіі.

Актуальнасць даследавання заключаецца ў тым, што ў яго працэсе вызначаны прычыны і асаблівасці трансфармацыі адзначанага міфалагічнага вобраза. Мэта даследавання – на беларускім і рускім мастацкім матэрыяле выявіць спецыфіку перадачы вобраза цмока ў сюжэтах спакушэння.

Матэрыял і метады. Матэрыялам даследавання з’яўляюцца кнігі З. Дудзюк “Кола Сварога”, А. Гурскага “Бяздоннае багацце” [2], А. Басака “Беларускія нячысцікі: водныя і балотныя” [3]. Даследаванне праведзена з дапамогай прыёмаў кампаратывісцкага метада і сістэмнага аналізу.

Вынікі і іх абмеркаванне. З распаўсюджаннем хрысціянства народна-паэтычныя тэксты мадыфікаваліся пад уплывам біблейскіх матываў. Адбылася трансфармацыя разнастайных вобразаў і сюжэтаў. Добра вядомы ў рускай і беларускай мастацкіх традыцыях вобраз цмока быў надзелены выключна адмоўнай канатацыяй і стаў суадносіцца з галоўным нячысцікам, д’яблам, Люцыпарам.

У беларускай і рускай міфалогіях, а затым у фальклорных і мастацкіх творах стаў шырока выкарыстоўвацца вобраз цмока-спакушальніка, які прыслугоўваў грэшным, няшчырым людзям. Названы сюжэт узыходзіць да біблейскага сюжэта, апісанага ў кнізе Быцця, згодна з якім д’ябал ператварыўся ў змея (змія), спакусіў Еву аслухацца Бога і пакаштаваць плод з забароненага дрэва.

У рамане-рэканструкцыі Зінаіды Дудзюк “Кола Сварога” [30] сярод вялікай колькасці міфалагічных вобразаў прысутнічае і цмок-спакушальнік. Гэта Чарнабог (Чорны змей), які схіляе іншых багоў да адмоўных спраў.

Чарнабог хітрасцю прымусіў Вялеса застацца ў падземным царстве, а затым захацеў спакусіць яго жонку. Ён ператвараўся ў сокала і прылятаў слухаць Лёліны спевы. З часам яна стала пускаць яго ў пакой. Спачатку днём, а потым і ноччу. Лёля не бачыла зла, якое хавалася за вобразам сокала, таму можна сцвярджаць, што Чарнабогу ўдалося спакусіць багіню. Дадзены факт у рамане падкрэсліваецца думкамі Лёлі: “А мо і мне пайсці ў падземны свет? Калі багі, якіх кахала я, туды сышлі абодва...” [1, с. 75]. Такім чынам, тут Чарнабог суадносіцца з адным з сямі смяротных грахоў – распустай.

Вобраз Чарнабога ў рамане Зінаіды Дудзюк “Кола Сварога” [30] з’яўляецца ўвасабленнем цёмнага пачатку. Праз названы вобраз падкрэсліваюцца хітрасць, распуста, сквапнасць і гнеў як пашыраныя чалавечыя праявы. У згаданым мастацкім творы Чарнабог з’яўляецца спакушальнікам і майстрам маніпуляцый. Ён выкарыстоўвае слабасці багоў, каб здзяйсняць зло. Аднак не заўсёды гэта атрымліваецца ў Чарнабога, дзякуючы гэтаму падкрэсліваецца перамога добрага пачатку над злым. Варта адзначыць, што ў рамане Зінаіды Дудзюк вобраз Чарнабога з’яўляецца яшчэ і сімвалам унутранай барацьбы, спакусы і выбару. Іншыя яго злачынствы былі прааналізаваныя намі ў артыкуле “Асаблівасці мастацкага асэнсавання сюжэта змеяборства ў рамане-рэканструкцыі “Кола Сварога” З. Дудзюк” [4].

У беларускім фальклоры з матывам спакушэння звязаны сюжэт пра змея-шаўца і змея-краўца. У ім змей з’яўляецца ўвасабленнем нячыстай сілы. Пацвярджаюць гэта яго паводзіны: “Дык ён адзін рукаў ззаду прышые, а другі – на плячах. Так рабіў. Не прасі, каб у царкву схадзіць” [2]. Падобная сітуацыя назіралася і са змеем-краўцом, пашыты ім абутак развальваўся ў царкве. Сувязь змея з нячыстай сілай падкрэсліваецца праз яго боязь навальніцы, паколькі яна (згодна з хрысціянізаванымі вераваннямі славян) успрымалася як боская кара.

У сюжэтах пра змея-шаўца і змея-краўца матыў спакушэння ракрываецца невыразна. Яго можна разгледзець, звярнуўшы ўвагу на асобныя факты. Так, змей шые адзенне ці абутак, якое спатрэбіцца падчас ігрышч і не можа быць выкарыстаным для паходу ў царкву. Такім чынам, нячысцік спакушае чалавека выбраць жыццё, у якім няма месца для Бога. Той, хто прымае адзенне ці абутак з рук змея, адмаўляецца ад Бога.

У некаторых народных сюжэтах пра цмока-краўца апавядаецца пра яго нешчаслівае каханне. Праз названы сюжэт паказваецца, што нячысцік імкнецца спакусіць нявінную дзяўчыну. Яго задума не ўдаецца: “А дзяўчына наўмысна не разбудзіла яго. І датуль не будзіла, пакуль не загрымеў над галавою гром” [2]. У выніку змей быў забіты маланкай, такім чынам зло аказваецца пакараным.

Народны сюжэт пра змея-шаўца і змея-краўца рэалізуецца і ў мастацкай літаратуры. У кнізе “Беларускія нячысцікі. Водныя, балотныя” [3] расказваецца гісторыя пра лукомскага цмока. Яго вобраз рэпрэзентуецца праз вобразы цмока-шаўца і цмока-краўца. Артур Басак паказвае, што цмок з’яўляецца нячысцікам, пры гэтым ужываюцца традыцыйныя фальклорныя дэталі (напр., боты ў царкве рассыпаюцца): “Акурат ля маіх ног нешта ўзарвалася, нібы бомба. Мае боты разарвала на кавалкі, але ногі засталіся цэлымі” [3, с. 59].

Пісьменнік апісвае гісторыю пра цмока-краўца, якога загубіла каханне. У кнізе адзначаецца і ўласцівая нячысціку здольнасць да травестацыі: “Ён мог прымаць чалавечае аблічча і шыць мясцовым жыхарам адзенне за грошы” [3, с. 59]. Гэты факт сведчыць пра тоеснасць вобраза цмока і галоўнага нячысціка.

Заклучэнне. З нашага даследавання вынікае, што вобраз цмока-спакушальніка шырока прадстаўлены ў айчыннай народнай і літаратурнай творчасці. Вобраз цмока-спакушальніка тоесны вобразу галоўнага нячысціка, хоць цалкам або часткова пазбаўлены некаторых характэрных рыс. Сярод іх антрапаморфнасць, якая, аднак, можа паказвацца праз прыём травестацыі. Цмок з’яўляецца спараджэннем граху. У многіх тэкстах персанаж звязаны з хцівасцю, жаданнем герояў разбагацець няшчырым спосабам. У іншых – з распустай, у такім выпадку змей, як у біблейскім сюжэце (пра грэхападзенне першых людзей), з’яўляецца зброяй, праз якую дзейнічае д’ябал. З вобразам цмока-спакушальніка звязаныя сюжэты пра змея-краўца і змея-шаўца, якія характэрныя як для народнай творчасці, так і для мастацкіх узораў. Аднак нельга лічыць названы вобраз чыста біблейскім, бо цмок (як у міфалагічнай традыцыі) звязаны са стыхіямі агню і паветра. З гэтай прычыны больш правільна зрабіць вывад, што ў тэкстах мастацкай літаратуры адбылася трансфармацыя фальклорна-міфалагічнага персанажа пад уплывам хрысціянізацыі славянскіх земляў і адпаведных ідэй у літаратуры.

1. Дудзюк, З. І. Кола Сварога / З. І. Дудзюк. – Мінск : Беларусь, 2006. – 246 с.
2. Гурскі, А. І. Бяздоннае багацце : легенды, паданні, сказы / А. І. Гурскі. – URL: <https://coollib.cc/b/366424/read> (дата звароту: 10.09.2025). – Тэкст : электронны.
3. Басак, А. Беларускія нячысцікі : Водныя і балотныя / А. Басак. – Мінск : Папуры, 2024. – 124 с.
4. Вялічка, К. Э. Асаблівасці мастацкага асэнсавання сюжэта змеяборства ў рамана-рэканструкцыі “Кола Сварога” Зінаіды Дудзюк / К. Э. Вялічка. – Тэкст: электронны // Рэпозіторый ВДУ імя П.М. Машэрава. – URL: <https://rep.vsu.by/handle/123456789/46604> (дата звароту: 05.03.2025). – Электрон. версія арт. з: На порогі адкрытасці : матэрыялы IV Міжнароднай навучна-практычнай канферэнцыі высокамотывіраваных і одаренных студэнтаў і ўдзячыхся, Віцебск, 27 студзеня 2025 г. : тэкставое электроннае выданне. – Віцебск : ВГУ імя П. М. Машэрава, 2025. – С. 380–383.

О ПАРАМЕТРАХ КАТЕГОРИИ ВРЕМЕНИ В КИТАЙСКИХ ИДИОМАХ

Гапоненко В.А.,

*студентка 4 курса ВГУ имени П.М. Машерова, г. Витебск, Республика Беларусь
Научный руководитель – Кунтыш М.Ф., канд. филол. наук, доцент*

Ключевые слова. Китайская картина мира, категория времени, фразеологические единицы, дуалистическая система времени, мировоззрение.

Keywords. Chinese picture of the world, category of time, phraseological units, dualistic time system, worldview.

Время как фундаментальная категория человеческого бытия занимает особое место в системе культурных и языковых представлений народов. В данной работе рассматривается китайская модель времени, представляющая собой уникальный феномен, отражающий особенности понимания и восприятия этого мира в рамках китайской культурной традиции.

Актуальность исследования обусловлена необходимостью системного анализа многообразия концепций времени. Понимание того, как конструируется и функционирует категория времени в разных культурах, позволит не только глубже постичь природу времени, но и выявить ключевые особенности различных типов мировоззрения.

Целью данной работы является выявление и систематизация специфики концептуализации времени в китайской языковой картине мира на материале идиом.

Материал и методы. В качестве материала использовались фразеологизмы китайского языка. В процессе исследования применялись методы контекстного анализа, метод выборки и анализа.